

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԱՐԱԶԻ ԵՎ ԶԱՐԴԱՐԱՆՔԻ ԱՐՏԱՑՈՒԼԱՆՔԸ ԱԿՍԵԼ ԲԱԿՈՒՆՑԻ ԵՐԿԵՐՈՒՄ

Հոդվածը ներկայացվել է 15.09.2020 թ., գրախոսվել է 10.10.2020 թ.,
ընդունվել է տպագրության 01.12.2020 թ.

Հոդվածի նպատակն է ցույց տալ, թե ինչպիսի անսպառ շտեմարան է Ակսել Բակունցի սրբեղծագործական աշխարհը հայոց ազգային մշակույթի, հայկական փարագի ու զարդերի զանգեզուրյան համալիրի, առօրյա-տոն, կին-տղամարդ, յուրային և օտար, տեղացի-եկվոր, տեղական-եվրոպական երկբևեռ փոխկապերի, գյուղական ու քաղաքային ընկալումների, պատկերացումների, ինչպես նաև հայրենի բնաշխարհի ու մշակութային բնապատկերի առանձնահատկությունների ազգաբանական դիտարկման և ուսումնասիրման համար: Ուսումնասիրման թեման արդիական է և նորույթային, քանի որ այս դիտարկյունից դեռևս դիտարկված չէր: Քննարկված հարցերի վերլուծությունը թույլ է տալիս եզրակացնելու, որ գրավոր, դաշտային ազգագրական նյութերը, համադրվելով ու համալրվելով գեղարվեստական գրականության, տվյալ դեպքում՝ Ակսել Բակունցի՝ հայրենի բնաշխարհի մշակութային առանձնահատկությունների ներսից ու խորքից ճանաչողության և իմացության վրա խարսխված տվյալներով, առավել ամբողջական են դարձնում մշակութային երևույթների ու փարրերի պատկերը:

Հիմնաբառեր՝ փարագ, զարդ, կին, տղամարդ, տեղական, եվրոպական, գլխաշոր, շլապա, առօրյա, տոն:

Հայկական տարազը հայոց բազմաբարբառ լեզվի նման բազմաբնույթ է: Այն հիշեցնում է բազմագույն երանգապնակ իր առանձին, բայց միաժամանակ համամասն ու ներդաշնակ գույներով: Բոլոր տարազախմբերում այն կազմված է ներքնազգեստից, վերնազգեստից, գլխի հարդարանքից, զարդարանքից, ագանելիքից (գուլպա, ոտնաման, տղամարդկանցը նաև՝ ոտքի փաթաթան, սոնապան): Տարբերությունները ոճավորման մեջ են, իսկ հագուստի ոճը դրսևորվել է ձևվածքային լուծման,

հիմնական ձևերի, հազնելու եղանակի, գունային համադրության ու գեղազարդման եղանակների մեջ:

Հայկական տարազն անսպառ աղբյուր է հայոց մշակույթի, զարդարվեստի ու ազգային ինքնության բազմակողմանի ճանաչողության և ուսումնասիրման առումով: Տարազը և զարդերը իմաստակիր նշանների համակարգ են, որոնցում դրսևորվել է հագուստը, տվյալ զարդը կրողի սեռատարիքային, ընտանեկան, սոցիալական, դասային–ունեցվածքային աստիճանակարգը: Մի կողմից այն անհատականացված է և արտահայտում է կրողի գեղագիտական ճաշակն ու նախասիրությունները, կյանքի տվյալ փուլին համապատասխանող համալիրով, մյուս կողմից՝ կապված է ժողովրդի ազգային մտածելակերպի, գեղեցիկի իդեալի պատկերացումների և ընկալման՝ գեղագիտական չափանիշների համատեքստում, ինչպես նաև ներէթնիկ ու ազգագրական խմբերի առանձնահատկություններին²⁸³:

Հայկական տարազի ու զարդարանքի վերաբերյալ ուշագրավ նկարագրեր ու բնութագրեր ենք հանդիպում Ակսել Բակունցի ստեղծագործություններում: Այս տեսանկյունից ուշարժան են «Միրհավ»²⁸⁴, «Ալպիական մանուշակ»²⁸⁵, «Կարմրաքար»²⁸⁶, «Կյորես»²⁸⁷ և այլ ստեղծագործությունները:

Ներկայացված են լեռնաշխարհի մարդկանց՝ ջրաղացպանի, հողի մարդու, վաճառականի, զինվորականի, ինչպես նաև հոգևորականի հագուստի ու հագուկապի նկարագրեր: Ուշագրավ տեղեկություններ կան գործածվող կտորատեսակների և դրանցից հագուստ կարող դերձակների գործունեության վերաբերյալ: Կան նաև տվյալներ տղամարդկանց ու կանանց հագուստների, գլխի հարդարանքի տարրերի, հագուստի սեզոնային գործառույթի առանձնահատկությունների վերաբերյալ: Տիպական է հնի ու նորի հակամարտության արտացոլումը մարդկանց կերպարի, գլխի լաչակ կամ շլապա կրողների, «չուփայավորի» ու «պալտոնավորի» կերպարների, հագուկապի, վարվելաձևի, ինչպես նաև տների ներքնատեսքի, առօրյայի ու կենցաղավարության մեջ:

«Կարմրաքար»-ում ներկայացված են լեռնաշխարհի մարդկանց՝ ջրաղացպանի, հողի մարդու, վաճառականի, զինվորականի, ինչպես նաև հոգևորականի հագուստի ու հագուկապի նկարագրերը: Ուշագրավ տեղեկություններ կան գործածվող կտորատեսակների և դրանցից հագուստ կարող դերձակների գործունեության վերաբերյալ: Կան նաև տվյալներ տղամարդկանց ու կանանց հագուստների, գլխի հարդարանքի տարրերի, հագուստի սեզոնային գործառույթի առանձնահատկությունների վերաբերյալ: Տիպական է հնի ու նորի հակամարտության արտացոլումը մարդկանց կերպարի, հագուկապի, վարվելաձևի, ինչպես նաև տների ներքնատեսքի, առօրյայի և կենցաղավարության մեջ:

²⁸³ Պողոսյան Ս., Հայկական զարդերը որպես նշաններ, «Մովսես խորենացի» հանդես, 2004, թիվ 4, էջ 31–32:

²⁸⁴ Բակունց Ա., Միրհավ, Երկեր, Երևան, «Լույս» հրատարակչություն, 1985, էջ 112–122:

²⁸⁵ Բակունց Ա., Ալպիական մանուշակ, Երկեր, Երևան, 1985, էջ 78— 89:

²⁸⁶ Բակունց Ա., Կարմրաքար, Երկեր, էջ 247–383:

²⁸⁷ Բակունց Ա., Կյորես, Երկեր, էջ 138–215:

Ուշագրավ են տեղացիների տոհմիկ հագուստի ու եկվորների եվրոպական հագուկապի ու գլխի հարդարանքի, տոնածիսական կյանքի՝ սրբազան ժամանակի ու առօրյայի, մտածումների ու ընկալումների տարբերություններն ընդգծող նկարագրերը: Անդրադարձ կա նաև արևմտահայոց կենցաղին ու հագուստին: Պատկերավոր է ներկայացված երիտասարդ հայուհու զառ գլխաշոր մանդիլն ու շալե լաջվարդ շապիկի արծաթ սուրմաների ախորժալուր ու չարխափան զրնգոցը՝ «զրնգան սուրմաները կայտառ կոհակների նման ծափ էին զարկում»: «Կյորես»-ում հստակ ուրվագծվում է Գորիսի ու Կյորեսի հակադրությունը, որը դրսևորվում է նաև գլխի լաջակ կամ շլյապա կրողների, «չուխայավորի» ու «պալտոնավորի» կերպարներում:

«Կարմրաքար»-ում ներկայացված է ջրաղացյան Անդրու արտաքին կերպարը՝ ամառ-ձմեռ վրայից չհանվող հնամաշ քուրքով, ալրաթաթախ փափախով, տրեխներով: Հեռվից էլ կարելի էր Բոլոր քարի շուրջը նստածների սև ու դեղնավուն չուխաների մեջ տարբերել Անդրու ալրոտ քուրքը²⁸⁸: Ավան ամին էլ հիշում է, որ հնում, երբ սամավար չկար, մարդիկ չգիտեին ինչ է թեյը, նրանք հագնում էին «ղաղաք»՝ բամբակյա գործվածք, իսկ կանայք դարայի՝ մետաքսե կտորից հագուստ²⁸⁹: Այն ժամանակ դերձակը դուքան չուներ, ձեռքին մի ասեղ էր, մի մկրատ, տնետուն ման էր գալիս, Ա աշխատում, Ա տանն էլ հաց ուտում: Երեք օրում մի արխալուղ էր կարում: Թավրիզից ուղտերի քարավանով չոթ ու կտոր էին բերում, շիլեյի, գյուլի աղլուխ և այլն²⁹⁰: Խոջա-Հիբանի տունը նկարագրելիս հիշատակված են նաև կնոջ զարդերը և թանկարժեք մորթիները²⁹¹:

Հիշատակված են նաև մեռնող Խոջա-Հիբանդի սպիտակ հալավն ու արխալուղը: Հոր մահից հետո որդիները կառուցում են խանութ, որտեղ աղաքարի կույտերի, ցորենի ու գարու հետ վաճառում էին ճոթ ու կտոր, գույնզգույն չիթ, թուփերով մահուդ, ատլաս, ծոպավոր թաշկինակներ և այլն: Խանութում Եփրեմը բուխարա փափախով և սև մահուդե պիջակով էր. քաղաքի վաճառականների նման, որի համար քաղաքացիներին ժամանակին ծաղրում էր հայրը, քանի որ պիջակը մարմինը մինչև սրունքները չէր ծածկում, ինչպես իր՝ խոջա-Հիբանի շալի չուխան էր²⁹²: Վաճառվում էր Յիհդելի սատին, Մորոզովի հալավացու: Տրված է նաև բնակարանի ներքնատեսքի ուշագրավ ու տիպական բնութագիրը²⁹³: Մկրտումի ապառիկների ցուցակում հիշատակված են հարսանիքի համար անհրաժեշտ 10 արշին զուլավոր, Պրոխորովի լաստիկ՝ 8 արշին, գյուլի աղլուխ և Բրոդսկու շաքար²⁹⁴: Մկրտումը, ինչպես վայել է հարուստ վաճառականին, կրել է արծաթե գինդերով գոտի²⁹⁵:

²⁸⁸ Բակունց Ա., Կարմրաքար, էջ 253:

²⁸⁹ Նույն տեղում, էջ 264:

²⁹⁰ Նույն տեղում, էջ 268:

²⁹¹ Նույն տեղում:

²⁹² Նույն տեղում, էջ 278, 280:

²⁹³ Նույն տեղում, էջ 281:

²⁹⁴ Նույն տեղում, էջ 282:

²⁹⁵ Նույն տեղում, էջ 287:

Գարնանը մարդիկ ճմեռվա հաստ շորերը արևին են տվել և հագել հնամաշ արխալուղները: Ոմանք ծանր փափախների փոխարեն գլուխներին կապել են կապույտ կտորից թաշկինակներ²⁹⁶: Արզումանի մասին ասում է, որ նա էլ իրենց տան փափախավորն է, այսինքն՝ տղամարդը, որոշողը, ներկայացուցիչը²⁹⁷: Արզումանը, գալով գյուղ, կրում էր զինվորականի հագուստ՝ զինվորական համազգեստ— «աբմունդիրավաննի»՝ ոսկու պես պսպղուն կոճակներով, զինվորական հովհարավոր գլխարկկարտուզով՝ ծուռ դրած, կոշտ սապոգներ և զինվորական շալվար, որ «քնելուց առաջ ծալում էր խնամքով, գլխատակին դնում՝ ծալը չկտորելու համար» և գոտիով²⁹⁸: Հիշատակված է նաև հնագույն թիկնաշոր յափունջին:

«Ալպիական մանուշակ»-ում ուշագրավ են տեղացիների տոհմիկ հագուստի և եկվորների եվրոպական հագուկապի ու գլխի հարդարանքի, կյանքի և առօրյայի, մտածումների ու ընկալումների տարբերություններն ընդգծող նկարագրերը: Գյուղ եկող երեք ձիավորից երկուսի զգեստը և ձի նստելու ձևը ցույց են տալիս, որ նրանք քաղաքի մարդիկ են, օտար ու եկվոր²⁹⁹: Ֆետրե՝ նուրբ թաղիքից գլխարկով տղամարդը և նրա ընկերը հարուցում են ինչպես երեխանների, այնպես էլ կենդանիների զարմանքը: Նրանց հակադրությունն էր գլխին թաշկինակ փաթաթած, գոտու մեջ մանգաղ խրած, արխալուղ-խուխայով տղամարդը³⁰⁰: Ոտաբորբիկ, զգեստի խշշոցով կինը, տեսնելով օտար տղամարդկանց, գլխի շորը մի քիչ իջեցնում է աչքերի վրա: Կինը թեյ պատրաստելիս երբ կռանում ու բարձրանում էր, կամ բորբիկ ոտքերով քայլում խսիրի վրա, զնգում էին նրա թևերի արծաթագույն սուրմաները, փոքրիկ զանգակների ձայն հանում: Խշշում էր նրա զգեստը, որի փեշերը իջնում էին մինչև մերկ ներբանները³⁰¹: Ծովափի տիկինը ևս ուներ խշխշան շորեր, հագնում էր գորշ գույնի վերարկու, սև թավշե գլխարկ, որի երկար քորոցը նարնջագույն գլխիկ ուներ: Նա շրջում էր հովանոցով: Ի տարբերություն նրա կարճ խուզած մագերի՝ գեղջկուհին ծամավոր էր³⁰²: Ամուսնու հետ ունեցած միջադեպից հետո գեղջուկ կնոջ «սուրմաները զրնգացին, ցնցվեցին երկար ծամերը»³⁰³:

«Ծիրանի փողը» պատմվածքում հիշատակված է արևմտահայոց, մասնավորապես Սասնո ավանդական ոտնաման-խարուկը³⁰⁴:

«Միրհավ»-ում պատկերավոր են ներկայացված հերոսուհու՝ Սոնայի զառ կապույտ գլխաշոր— մանդիլն ու շալե շապիկի արծաթ սուրմաները. կարծես լսվում է նրանց ախորժալուր ու չարխափան զրնգոցը, և «զրնգան սուրմաները կայտառ կոհակների նման ծափ էին զարկում»: Շատ գեղեցիկ է ներկայացված սիրելիի քրտին-

²⁹⁶ Նույն տեղում, էջ 298:

²⁹⁷ Նույն տեղում, էջ 306:

²⁹⁸ Նույն տեղում, էջ 311–312:

²⁹⁹ **Բակունց Ա.**, Ալպիական մանուշակ, էջ 12:

³⁰⁰ Նույն տեղում, էջ 14–15:

³⁰¹ Նույն տեղում, էջ 16:

³⁰² Նույն տեղում, էջ 17:

³⁰³ Նույն տեղում, էջ 20:

³⁰⁴ **Բակունց Ա.**, Ծիրանի փող, էջ 41:

քից լանջին կպած շապիկը կամ լաջվարդի՝ խոտի խուրձերի մեջ թողած բույրը: Դիլան դայու հիշողության մեջ հավիտյան անջինջ են մնում Սոնան, հնձանը, «շույր վեր չարած» լաջվարդ շապիկը, արծաթե սուրմաները: Դիլան դային հիշում է, որ Սոնային թաղեցին լաջվարդ շապիկով³⁰⁵:

«Կյորես»-ում հստակ ուրվագծվում է Գորիսի ու Կյորեսի հակադրությունը, որը դրսևորվում է անունների մեջ, գլխի լաչակի և շլապայի մեջ, չուխայավորի ու պալտոնավորի միջև: Ամենամուլեռանդ կյորեսցիք ծաղրում էին Գորիսի օտարականների շլապան՝ անվանելով կլիդո՝ ծղաման, ոմանց կանանց անվանում էին շինովի տիկնիկ, ոմանց միրուքն էին ծաղրում՝ անվանելով կուտուռուզ և այլն³⁰⁶: Քաղաքացիներին անվանել են ընդհանուր տերմինով՝ պալտոնավոր, որոնք ուխտի էին գնում սուրբ Մարտիրոսի մոտ՝ զուգված, զարդարված, գույնզգույն հովանոցներով³⁰⁷: Հիշատակված են կտորների տեսակներ՝ «շիլեյ»՝ կարմիր կտավ, «մահուդվարի»՝ բրոյա հաստ կտոր, «ղադաք»՝ բամբակե կտոր, շալ, ինչպես նաև ոտնաման՝ սաղրի քոշ³⁰⁸: Քաղաքի շուկայում աշխատել են արհեստավորներ՝ ներկարարներ, սաղրի չմոշկ կարողներ, գառան հասարակ մորթուց «մոթալ փափախ» կարող վարպետներ: Հայտնի էր նաև Մանգասար դայու կտորեղենի խանութը՝ հատկապես արխալուղի ղանավուզ մետաքսե կտորով: Դերձակների խանութների մոտ կախված են եղել պատրաստի արխալուղներ, կոշկակարները կարել ու վաճառել են սապոգներ³⁰⁹:

«Մթնաձոր»-ում ներկայացված է որսորդ Ավին՝ բերդան հրացանով, տաք վերնազգեստ-չուխայի փեշերը գոտու տակ խրած, մորթե գլխարկ-փափախը գլխին պինդ քաշած³¹⁰:

Ակսել Բակունցի երկերն անսպառ աղբյուր են ու հարուստ շտեմարան հայոց բնաշխարհի տարբեր խավերի մարդկանց, ավանդական կամ նորամուտ մշակույթը կրողների արտաքին տեսքի, առօրյա և սրբազան կյանքի վերաբերյալ: Հայրենի բնապատկերն ու կենցաղը գերազանց իմացող հեղինակի տվյալները համադրելով առկա ազգագրական գրավոր նյութերի հետ՝ հնարավոր է դառնում առավել ամբողջական դարձնել ավանդական կենցաղի, այդ թվում՝ տարագի ու զարդերի բնութագիրը:

Զանգեզուրում տղամարդիկ որպես զարդ կրել են մատանիներ ու գոտի: Արծաթե գոտին դիտվում էր որպես տղամարդկության խորհրդանիշ, իսկ ոսկյան նաև ունևորության ցուցիչ էր: XIX դ. տղամարդու տաք վերնազգեստ չուխայի կրծքամասում դրվել են փամփշտակալներ, որոնք հետագայում ձեռք են բերում դեկորատիվ նշանակություն: Այդտեղ ունևորները դրել են փամփուշտներ՝ ոսկե կամ արծաթե գլխիկներով: XIX դ. վերջերին ունևոր տղամարդիկ կրել են ոսկյա շղթայով ժամա-

³⁰⁵ Բակունց Ա., Միրհավ, էջ 49–50:

³⁰⁶ Բակունց Ա., Կյորես, էջ 141:

³⁰⁷ Նոյն տեղում, էջ 143:

³⁰⁸ Նոյն տեղում, էջ 152:

³⁰⁹ Նոյն տեղում, էջ 160–161:

³¹⁰ Բակունց Ա., Մթնաձոր, էջ 25:

ցույց, ճկույթը կամ ցուցամատը զարդարել են թանկարժեք ակով կամ առանց ակի ոսկյա մատանիով:

Զանգեզուրի կանանց ավանդական տարազի զարդարանքի համալիրը կազմված էր արծաթյա զարդերից, որոնցով հարդարվել են զգեստների օձիքը, թևքերը, կրծքամասը: Դրանք զգեստներին ամրացված անշարժ զարդեր էին: Զարդերի երկրորդ խումբը շարժական էր, կազմված գլխի, վզի, կրծքի, ձեռքի, գոտկամասի և ականջների զարդերից: Կնոջ գլխի հարդարանքի զարդերից հատկապես հարգի ու տարածված էին ոսկե ու արծաթե դրամներից ճակատազարդը: Բնութագրական զարդերից էր և թանկարժեք քարով քրոցը: Ամուսնացած կինն այն ամրացրել է ճակատակալի կենտրոնում, նշանվածը՝ ձախ մասում: Սիրված զարդի օրինակ էր և քունքակախիկ բոժոժ /պոժոժը՝ թելի վրա հավաքված: XIX դ. սկզբին բոժոժների փոխարեն սկսել են օգտագործել արծաթե կամ ոսկե դրամներով քունքակախիկներ: Ականջներին աղջիկներն ու կանայք կրել են գնդաձև, օղակաձև, ձվաձև, բուսանախշով կամ առանց դրանց ոսկե, արծաթե օղ-գինդեր՝ ցանցկեն կամ մանրարուք տեխնիկայով արված: Որպես նշան՝ այլ զարդերի հետ հարսնացուին ընծայաբերել են նաև գինդեր: Երիտասարդ կանայք օգտագործել են ոսկյա՝ փիրուզի, սարդինի քարերով և արծաթե ակնազարդ կամ առանց քարերի մատանիներ: Աղջիկները կրել են պողպատե մատանիներ՝ չարխափան նշանակությամբ: Պսակադրության օրը հարսնացուն հարսանյաց մատանիից բացի ստացել է նաև ոսկեդրամ, որոնք ամրացրել են վերնազգեստի երկու կողմերում: Կանանց առանձնահատուկ զարդերից են արծաթե, ոսկե դրամներով ճակտոնցները՝ կարմիր, կանաչ գույների թավշյա ժապավենների վրա շարած: Ճակատանոցը կազմված էր ոսկե և արծաթե դրամներից, ծնոտը բոլորող զարդը՝ արծաթե կամ ոսկե բոժոժներից: Ճակատնոցը սովորաբար կարմիր կամ կանաչ թավշից նեղ ժապավեն էր՝ վրան ոսկեդրամ կամ արծաթե դրամ: Մեջտեղում դրվել է «միջանակ» կամ միջանոց կոչվող դրամ, ժապավենը հարդարել են, ասեղնագործել, որից հետո կախել են «պոժոժները»: Գլխաշորը գլխին ամրացրել են արծաթե շղթայի՝ «չանգյալի» միջոցով: Գլխաշորի վրա ամրացվել են արծաթե կամ ոսկե կեռազարդեր: Այն արծաթյա երեք խուփ է, 2-4 սմ մեծությամբ, որոնք միացված են չորսից հինգ արծաթե շղթաներով: Դրանց վրա ամրացվում էին փոքրիկ արծաթե գնդիկներ: Զահել կանայք կրել են արծաթե՝ «սրտի տախտակ» կոչվող զարդը, իսկ ունևոր տարեց կանայք գոտկատեղում կրել են արծաթե չափրաստ: Ինքնատիպ զարդերից էին քունքակախիկ-բոժոժները՝ ոսկե, արծաթե սնամեջ գնդիկներով: Առանձնապես աչքի էին ընկնում գլխաշորի վրայից կրվող արծաթե՝ իրար խաչաձևող արծաթյա կեռազարդը, որը պատրաստվում էր թեղքաշ, հատիկաշար եղանակներով: Զանգեզուրում ուրույն տեղ ունեին հագուստի վրա կարվող զարդերը՝ արծաթե գնդաձև, խողովակակերպ զարդակախիկները, ասեղնագործ և կտորից եզրազարդերը: Կնոջ վերնազգեստի կրծքամասն ու թևքերը զարդարվել են արծաթե կոճակներով ու գնդիկներով: Զգեստի թևքի ճեղքվածքները՝ արմունկից մինչև բազուկ, հարդարվել են բարակ երիզով և զարդարվել գնդաձև արծաթե կոճակներով: Թևնոցների կոճակները փոխարինվել են բարակ

արձաթե խողովակներով՝ թելի վրա հավաքված: Չանգեզուրում արխալուղի թևերի կտրվածքների արտաքին եզրերին կարել են արձաթե կամ ոսկե կոճակներ, բոժոժներ կամ դուզմաններ՝ 6–12 հատ, իսկ դիմացը՝ եզրերին կոճակ–օղակներ, վրայից էլ՝ զառ բարթա: Թևքերը ավարտվել են եռանկյունաձև հավելվածով՝ եզրերին ոսկեթել երիզ: Դրան ամրացվել է սուրմա՝ բարակ խողովակներ, որոնք տեղ–տեղ երեքական կախվել են եռանկյունի կազմած: Արխալուղը կապվել է գոտիով և կոճկվել արձաթե կոճակներով:

ОТРАЖЕНИЕ АРМЯНСКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО КОСТЮМА И УКРАШЕНИЙ В ТВОРЧЕСТВЕ АКСЕЛЯ БАКУНЦА

СВЕТЛАНА ПОГОСЯН

Цель данной статьи–показать, какой неисчерпаемой сокровищницей является творческий мир Акселя Бакунца для этнологического наблюдения и изучения армянской национальной культуры, зангезурского комплекса национального костюма и украшений, а также для изучения бинарных оппозиций— повседневная жизнь/праздник, женщина/мужчина, свой/чужой, коренной житель/приезжий, местный/европейский, специфики сельских и городских восприятий и представлений, а также выявления особенностей родного края и культурного ландшафта. Тема исследования актуальна и выделяется новизной, поскольку с этой точки зрения еще не изучена. Анализ обсужденных вопросов позволяет сделать вывод, что, сопоставив и пополняя письменные, полевые этнографические материалы с данными художественной литературы, в данном случае творчеством Акселя Бакунца, познание изнутри и из глубины культурных особенностей родного края, делают более целостным образ культурных явлений и элементов.

Ключевые слова: национальный костюм, украшение, мужчина, местный, европейский, платок, шляпа, обыденный, праздник.

THE REFLECTION OF ARMENIAN NATIONAL COSTUME AND ADORNMENTS IN THE WORKS BY AKSEL BAKUNTS

SVETLANA POGHOSYAN

The article aims at showing what an inexhaustible depository is Aksel Bakunts' creative world for the Armenian national culture, Zangezur complex of Armenian national costume and adornments, daily–festive, man–woman, native–newcomer, local–European bipolar relations, rural–urban perceptions and ideas, as well as for the ethnological re-

view and study of peculiarities of the countryside and cultural landscape. The topic of the study is actual and new, as it has not been observed from this perspective yet. The analysis of the discussed issues allows to conclude that by combining the written, field ethnographic materials and supplementing the facts based on the deep knowledge of cultural peculiarities of the native countryside described in fiction, in this case in the works by Aksel Bakunts, the cultural phenomena and elements become more complete.

Key words: *national costume, adornment, woman, man, local, European, headscarf, shlyapa, daily life, feast.*